

■ „Dijalozi s baštinom“ radom Josipa Višnjica iz Hrvatskog restauratorskog zavoda prezentirali su kasnoantički obrambeni sustav claustra Alpia Iuliarum u Hrvatskoj. Ovaj sustav izgrađen s ciljem obrane Rimskog Carstva, dakle antičke Italije. Bio je to sustav utvrda i obrambenih zidova s kulama građenima na pravcima glavnih prometnica koje su iz provincija Norika, Panonije i Dalmacije vodile u Italiju.

Sustav claustra Alpium Iuliarum, kako ih imenuje povjesničar iz 4. st. Amijan Marcelin, dao je graditi car Galijen, a nastavili njegovi nasljednici Klaudije II. Gotski i Aurelijan, kako bi zaustavili barbarske horde

Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Slavonskom Brodu

NOVI PRILOZI POZNAVANJU POVIJESNOG NASLJEĐA I KULTURNIH DOBARA BRODSKOG POSAVLJA

Baština - info

INFORMATIVNO-EDUKATIVNI IZBOR IZ STRUČNIH MATERIJALA
 ARHIVA MINISTARSTVA KULTURE (280)

Stručni skupovi i izdavačka djelatnost u konzervatorskoj struci (VII. dio)

Piše: Željka Perković,
 diplomirani inženjer
 arhitekture,
 pročelnica

Prikaz prostora s dijelom Claustra (crveno)

Studena - pogled na stanje pri arheološkim istražnim radovima

ogled na dio zida kod Studene nakon konzervacije

Vizualizacija mogućeg izgleda dijela Claustra Alpia Iuliarum

Pogled na detalje riječkog Principija u projektu arheološkog parka i izvorni dijelovi povijesnog kompleksa danas

nakon probijanja limesa na Dunavu.

Ostaci obrambenih struktura Claustra najvećim se dijelom protežu područjima današnje Hrvatske i Slovenije, a manji se segmenti bedema pojavljuju na području današnje Italije i Austrije. U Hrvatskoj je glavnina obrambenih struktura bila vezana uz lučki grad Tarsaticu (Rijeka) u kojoj se nalazilo i vojno zapovjedništvo (principij) južnog sektora ovog obrambenog sustava. Obrambeni se zidovi, podijeljeni u segmente, protežu kilometrima prema sje-

veru, a uz grad su bile izgrađene i nadzorne utvrde. Južni sektor sustava izgrađen je s ciljem zatvaranja važne prometnice koja je iz Dalmacije, preko Tarsatike i Tergesta vodila prema Akvileji (dakle preko Rijeke i Trsta do Akvileje, današnjeg Ogleja u talijanskoj provinciji Udine) Na području Hrvatske pronalazimo segment obrambenih zidova kod naselja Prezid, izgrađen s ciljem zatvaranja prirodnog prolaza koji je iz smjera istoka vodio prema drugoj važnoj komunikaciji, cesti Emona (Ljubljana)

- Akvileja.

Ostaci struktura sačuvani su uglavnom u vidu razasutih nakupina kamena koje se pružaju krajolikom prateći pritom konfiguraciju terena i prilagođavajući mu se. Iz tog su razloga ostaci sustava danas teško prepoznatljivi, a njihovo otkrivanje i dokumentiranje iziskuje intenzivne terenske preglede po teško pristupačnim područjima. Tijekom posljednjih stotinjak godina obavljen je cijeli niz istraživanja koja su dovela do današnjeg stupnja poznavanja ovog iznimnog sustava obrane, međutim njegova kompleksnost i stupanj očuvanosti pojedinih segmenata uzrokuje konstantno širenje spoznaja i nadograđivanje korpusa ove spomeničke cjeline.

Nastanak Claustra Alpium Iuliarum seže u drugu polovicu 3. stoljeća, u vrijeme kad je Rimsko Carstvo bilo na pragu svoga zalaska, oslabljeno građanskim ratovima i prodorom barbara. Obrambeni je sustav bio dio vojne krajine sve do početka 5. stoljeća. Izgled pojedinačnih zidova bio je takav da su se maksimalno prilagođavali prirodnom obliku terena i tako koristili nje-

gov obrambeni potencijal. Danas upotrebljavamo izraz Claustra Alpium Iuliarum, odnosno „zatvarači Julijskih Alpa“, a prvi ga je upotrijebio visoki službenik, prijatelj cara Juliana Apostate, rimski povjesničar Amijan Marcelin (Ammianus Marcellinus).

Ostatke obrambenog sustava Claustra Alpium Iuliarum možemo slijediti od Rijeke u Hrvatskoj (antička Tarsatica) preko zapadne Slovenije do Julijskih Alpa. Točnije, ide od Rijeke preko Jelenja i nastavlja do Babnog polja, iznad Vrhnike, preko Lanišča te završava u Zarakovcu kod Cerknog. Zajedno s prekidima, sustav je dug približno 130 kilometara. Danas znamo za više od 30 kilometara arheoloških ostataka obrambenih zidova s više od 100 kula. Pojedinačni zidovi su široki do dva metra. Sustav obuhvaća 4 tvrđave i 4 utvrde. U središtu utvrđene Tarsatike nalazi se zgrada vojnog zapovjedništva, pod nazivom Principij (Principia). Nešto više arheoloških nalaza iskopano je na najvažnijim dijelovima obrambenog sustava, između kojih se nalazi tvrđava Ad Pirum i Principij. Pronađene su keramičke posude i fibule, kopče pojasa i različito oruđe i oružje. Obrambeni zid Jelenje na Grobničkom polju nalazi se približno 6 km sjeverno od Rijeke u blizini Studene i Klane. Očuvan je s tri kule dužine približno 5380 m. Ostaci obrambenog zida svojim srednjim dijelom prolaze točno po današnjoj državnoj granici između Slovenije i Hrvatske, između naselja Babno polje i Prezid. Na mjestu graničnog prijelaza ostaci su uništeni. Dužina tog dijela obrambenog zida iznosi približno 2800 m.

(nastavlja se)